

Koloniale wandeling 's-Hertogenbosch: Handelsgeest en bekeringsdrift

Startpunt: NS Station 's-Hertogenbosch

Eindpunt: NS Station 's-Hertogenbosch

Parkeren: P&R Station 's-Hertogenbosch Maijweg

Lengte: 14 km (in te korten tot 10 km)

Horeca in de stad

Musea:

Noordbrabants Museum: (di-zo)

Museum Slager (di-zo)

GPX-bestand: Topo GPS koloniale wandeling 's-Hertogenbosch

's-Hertogenbosch heeft verrassend veel koloniaal erfgoed te bieden. De Noord-Brabantse hoofdstad herbergde weliswaar geen kamer van de VOC of de WIC, maar vanaf de achttiende eeuw kwam de handel in koloniale waren op gang. Ook het industriële erfgoed heeft deels koloniale wortels. En dan is er nog de missie van de vele congregaties die in de negentiende eeuw opbloeden in het katholieke Zuiden, inclusief Den Bosch. Maar ook de anti-koloniale stemmen ontbreken niet. De rondwandeling voert door de Bossche binnenstad en natuurgebied Bossche Broek.

Route

1. Neem op het station uitgang centrum. Met je rug naar de uitgang van het station rechtdoor, Stationsweg. Voor het water linksaf, Havensingel. Derde straat linksaf, Halvemaanstraat, die schuin naar rechts overgaat in Emmaplein. Hier schuin naar rechts oversteken naar de Oisterwijkstraat. Derde straat rechtsaf, Boschveldweg. Wat verder (Boschveldweg 471) ligt aan je rechterhand de oude **sigarenfabriek Willem II**, voorheen de **sigarenfabriek Goulmy & Baar**. De grote fabriek is sinds 1987 het kunstcentrum Willem II.
2. Aan het eind van de Boschveldweg rechtsaf, Boschdijkstraat. Op het grote kruispunt, Brugplein, rechtdoor, de brug over de Dommel. Aan het eind van de brug linksaf, Oliemolensingel. Iets verder ligt aan je rechterhand de **oude haven** van 's-Hertogenbosch.
3. Hier gaan we rechtsaf, Brede Haven. Op Brede Haven 13 (nog steeds aan de rechterzijde van de haven) heeft **Marie Porreij**, beter bekend als de schrijfster **Nellie van Kol**, gewoond.
4. Aan de overkant van de haven (Smalle Haven) zie je links een groot wit-bakstenen appartementencomplex. Dat staat op de plaats waar tot 1980 het Gele Monster stond, de bijnaam voor de grote fabriek en het kantoor van **De Gruyter**. De Gruyter was in de 19e eeuw begonnen als een kruideniersbedrijf in koloniale producten als koffie, thee en cacao.
5. Aan het eind van de Brede Haven min of meer rechtdoor: Lepelstraat. Eerste straat linksaf, Korenbrugstraat. Op Korenbrugstraat 2/hoek Kruisstraat is een **gevelsteen** te vinden die herinnert aan de suikerverkoop en -raffinage in de stad halverwege de 18^e eeuw.
6. Sla de Kruisstraat naar links in. Dan de eerste straat rechtsaf, Visstraat. Je komt aan het eind uit op de Hooge Steenweg. Voor je zie je het gebouw van de bank van **Van Lanschot**. De koloniale handel van Cornelis van Lanschot en zijn zoon en kleinzoon legde de basis voor het latere bankiersbedrijf.
7. De Hooge Steenweg komt uit op de Markt. Op de plaats van Markt 17 was ooit de eerste winkel annex groothandel in koloniale waren gevestigd van Cornelis van Lanschot. Op de plaats van Markt nr 65 vestigde Dirk Van Bree (we komen hem straks nog tegen) in 1671 een suikerraffinaderij die werd overgenomen door Godefridus en Franciscus van Lanschot (zoon en kleinzoon van Cornelis). Het pand brandde in 1807 tot de grond toe af.

8. Halverwege de zuidzijde van de Markt de Ridderstraat naar rechts inslaan. Aan het eind linksaf, Achter het Stadhuis, en direct weer de eerste straat rechts Verwerstraat. Die brengt je bij het Noord-Brabants Museum, het vroegere paleis van de militaire gouverneur van Noord-Brabant. Op zaal zijn geen objecten die refereren aan Brabants koloniale verleden, maar in het depot ligt de collectie van **Johannes Waleson** opgeslagen. Drie zonen van Johannes Waleson werkten in de Nederlandse koloniën en stuurden bijzondere objecten naar hun vader. Deze verkocht zijn verzameling in 1858 aan een voorloper van het Noordbrabants Museum.
9. Loop even terug naar de hoek van de Verwerstraat met de Waterstraat en sla deze laatste naar links in. Op de viersprong min of meer rechtdoor: Keizerstraat. Aan Keizerstraat 12 is het Hof van Zevenbergen gevestigd, een van de meest luxueuze huizen van het oude 's-Hertogenbosch. In 1693 kwam een deel van dit pand in handen van de **familie van Bree**, die zijn rijkdom te danken had aan de suikerraffinaderij op de Markt.
10. Aan het einde van Keizersstraat rechtsaf Sint Jorisstraat. Eerste straat linksaf, Kruisbroedersstraatje, overgaand in de Kruisbroedershof, die je naar de Sint-Catharinakerk brengt. In de kerk is een plaquette te vinden die herinnert aan de dood van de missionaris **Joseph Dobbe** tijdens de Bokser-opstand in China 1899-1900.
11. Aan het einde van de Kruisbroedershof rechtsaf: Kuipertjeswal. Aan het eind rechtsaf Vughterstraat en direct linksaf Berewoutstraat. Dan de eerste straat rechtsaf, Uilenburg en vervolgens linksaf het pad door het Stadspark Mariënburg. In het park steeds links aanhouden dan kom je uit op de Sint Janssingel. Daar heb je het volle zicht op het imposante, voormalige klooster Mariënburg, het moederhuis van de **Zusters van Jezus, Maria en Josef**, een congregatie die sinds eind 19^e eeuw missioneerde in Nederlands-Indië.
12. Sla de Janssingel naar links in, 25 meter verder vind je op de vestingwal het beeld Anamnesis van de Spaanse beeldhouwer Fernando Sánchez Castillo. Dit beeld herinnert aan het Spaanse koloniale verleden. Spanje, dat in de 19^e eeuw veel kolonies verloor, vocht in 1859-1860 met Marokko een oorlog uit om de stadskolonies Ceuta en Melilla. Die twee kuststeden in Noord-Afrika waren eerst in Portugese en vanaf 1688 in Spaanse handen. Spanje won in 1860 de oorlog tegen Marokko. En tot op de dag van vandaag zijn Ceuta en Melilla in Spaanse handen. In Madrid herinneren twee (complete) leeuwen, gegoten uit het brons van veroverde Marokkaanse kanonnen, aan de overwinning van 1860. De beeldhouwer heeft die leeuwen als inspiratiebron gebruikt. Maar zijn leeuwen laten de vergankelijkheid van macht zien.
13. De Janssingel gaat over in de Westwal. Aan het eind op de T-splitsing linksaf, het voet/fietspad op (links voor je zie je aan de overkant van het kruispunt de brug waar

je naar toe moet). Neem vervolgens het eerste voetpad rechtsaf en aan het eind linksaf naar de voetgangerslichten. Steek hier over en loop de brug over de Dommel op. Halverwege de brug is links een trap naar beneden. Neem die trap die je naar wandelknooppunt 52 brengt. Loop door naar de trekpont De Moerasdraak over de Dommel. Trek jezelf de Dommel over. Je arriveert in het natuurgebied het Bossche Broek.

Hier kun je kiezen voor een korte of een 4 km langere variant.

Afkorting: Sla bij het bord wat de wandelmogelijkheden aangeeft linksaf, aanduiding NS-wandeling. Je volgt de contouren van het bastion en de vestingmuur aan de overkant van de Dommel. Je komt uit op het kruispunt tussen de Pettelaarsweg en de Zuidwal bij wandelknooppunt 53. Ga verder bij punt 15.

14. De langere variant: Sla op de oever van de Dommel direct rechtsaf, het pad op langs de Dommel, richting wandelknooppunt 80. Daarna wandel je verder naar wandelknooppunt 81, naar wandelknooppunt 82 en als laatste wandelknooppunt 53, gelegen op het kruispunt tussen de Pettelaarsweg en de Zuidwal.
15. Bij wandelknooppunt 53 rechtsaf richting wandelknooppunt 83 en linksaf bij de voetgangerslichten, de Hekellaan over. Aan de overzijde van de Hekellaan rechtsaf. Aan Hekellaan 4 is de voormalige Rijks-HBS te vinden. Hier kreeg **Henk Sneevliet**, beroepsrevolutionair in Nederland, Nederlands-Indië en de rest van de wereld, zijn middelbare school opleiding.
16. Na Hekellaan 4 eerste straat linksaf, Bethaniestraat. Aan het einde, bij de T-splitsing, rechtsaf en met de bocht mee naar links. Je komt uit op een T-splitsing met de Hinthamerstraat. Hier rechtsaf naar huis nr. 190-192 (met uithangbord In de drie zwarte mollen): de voormalige koffiebranderij **De Drie Mollen** van de familie Sweens. Loop de Hinthamerstraat verder uit. Je komt langs Hinthamerstraat nr 212, In den Palmboom, ook ooit bezit van de familie Sweens. Bij de Y-splitsing links aanhouden. Je komt uit bij de Zuid-Willemsvaart.
17. Sla de Zuid-Willemsvaart naar links in en loop door naar nr 159. Waarschijnlijk woonde in dit pand Johannes Waleson, die mogelijk in dit huis zijn collectie exotica etaleerde. Aan de Zuid-Willemsvaart, waar precies is onduidelijk, werd in 1851 Marie Porreij geboren. Loop vanaf nr 159 even terug en sla de eerste straat rechts in: Schilderstraat. Die komt weer uit op de Hinthamerstraat.
18. Op de Hinthamerstraat rechtsaf en de eerste straat links: Clarastraat. Eerste straat rechts: Choorstraat. Aan de Choorstraat 4 is **Museum Slager** gevestigd, museum voor realistische kunst. Sommige leden van deze familie hadden nauwe banden met de kolonie Nederlands-Indië. Aan de Choorstraat is ook het klooster van de **Dochters**

van Maria en Joseph gevestigd, beter bekend als Zusters van de Choorstraat. Deze congregatie missioneert sinds 1938 op Java.

19. De Choorstraat uitlopen. Rechts van je ligt de Sint-Jan Kathedraal. Neem de ingang iets verderop rechts. In de kathedraal is het beeld te vinden van de zalig verklaarde **Peerke Donders**. Hij zorgde in het 19^e eeuwse Suriname voor melaatsen.

20. Als je (bij de Mariakapel) de kathedraal uitkomt, linksaf en dan rechtsaf de Torenstraat in die uitkomt op de Hinthamerstraat. Op de hoek Torenstraat/Hinthamerstraat 81 werd in 1848 **Houtman's Sigarenfabriek** en **sigarenwinkel** gevestigd. Het gebouw draagt daarvan nog de sporen. Ongeveer op de hoogte van de vroegere sigarenwinkel stond in 1839 aan de Hinthamerstraat het geboortehuis van bisschop **Wilhelmus Wulfingh**, de eerste rooms-katholieke bisschop van Suriname.

21. Loop de Hinthamerstraat uit die je terug op de Markt brengt. Waarschijnlijk werd hier op 11 juli 1647 de olifant **Hansken** aan het hoog geëerd publiek vertoond, op de Jaarmarkt ter gelegenheid van Onze-Lieve-Vrouwe-Visitatie. De Aziatische olifant was een gift van de vorst van Kandy (Sri Lanka) aan stadhouder Frederik Hendrik. Steek de Markt schuin naar links over. Aan het eind, op de kruising met de Pensmarkt, rechtsaf Hooge Steenweg. Eerste straat linksaf Visstraat. Deze gaat over in de Stationsweg, kruist de Dommel, en brengt je terug bij het station.